

**RIPOTI YA KAMATI YA MIFUGO, UTALII, UWEZESHAJI NA HABARI YA
BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR, KWA MWAKA 2016/2017**

**SEHEMU YA KWANZA:
(UTANGULIZI)**

Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari ya Baraza la Wawakilishi, ni miongoni mwa Kamati za Kudumu za Baraza la Wawakilishi iliyoundwa kwa mujibu wa Kanuni ya 106 (1) ya Kanuni za Baraza la Wawakilishi, Toleo la mwaka 2016.

Majukumu yanayotakiwa kutekelezwa na Wajumbe wa Kamati katika kipindi chote cha uhai wa Kamati hii, ni kama yalivyoelezwa katika Jadwali la Kwanza la Kanuni za Baraza la Wawakilishi, Toleo la mwaka 2016. Majukumu hayo ni haya yafuatayo:

Kamati za Kisekta zitakuwa na majukumu yafuatayo:-

- (i) Kufuatilia utekelezaji wa maagizo ya Kamati yaliyotolewa katika Ripoti ya Kamati ya mwaka uliyotangulia.
- (ii) Kufuatilia utekelezaji wa sera na mipango ya Wizara husika kwa kadri Spika atakavyoelekeza kwa mujibu wa malengo yaliyowasilishwa Barazani wakati wa usomaji Bajeti na hotuba nyengine za Waziri alizotoa katika Baraza.
- (iii) Kufuatilia utekelezaji wa miradi ya Maendeleo ya Kitaifa na miradi ya wananchi ya Wizara husika.
- (iv) Kuchunguza na kufuatilia mapato na matumizi ya kila mwaka ya Serikali na kama matumizi yaliyofanywa yalizingatia thamani halisi ya fedha.
- (v) Kuchambua mapendekezo ya Serikali kuhusu makadirio ya Wizara husika ya mapato na matumizi ya kila mwaka.
- (vi) Kushughulikia Miswada ya Sheria itakayokabidhiwa kwake na Spika.
- (vii) Kuchambua ahadi zote za Wizara zilizo chini ya Kamati kama zitakavyokuwa zikitolewa katika Baraza na kufuatilia katika utekelezaji wa ahadi hizo.
- (viii) Kufikiria jambo jengine lolote litakalopeleka kwake na Spika.

Katika utekelezaji wa majukumu hayo Kamati inatakiwa kusimamia Wizara mbili za Serikali, ambazo ni:-

1. Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo; na
2. Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto.

MUDA WA KAZI ZA KAMATI

Kwa mwaka wa fedha 2016/2017 Kamati ilifanya kazi zake katika mizunguko mitatu, kuanzia tarehe 29 Agosti hadi tarehe 09 Septemba, 2016 kwa muda wa wiki mbili kwa Unguja, na kuanzia tarehe 31 Oktoba hadi tarehe 11 Novemba, 2016 kwa wiki moja Unguja na Wiki moja kwa upande wa Pemba, na kumaliza na mzunguko wa tatu kwa upande wa Unguja kuanzia tarehe 16 Januari hadi 27 Februari, 2017.

WAJUMBE WA KAMATI

Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari ina wajumbe tisa (9) na Makatibu wawili (2), ambao ni hawa wafuatao:-

1. Mhe. Ali Suleiman Ali (SHIHATA)	- Mwenyekiti
2. Mhe. Salha Mohammed Mwinjuma	- M/Mwenyekiti
3. Mhe. Hassan Khamis Hafidh	- Mjumbe
4. Mhe. Maryam Thani Juma	- Mjumbe
5. Mhe. Zaina Abdallah Salum	- Mjumbe
6. Mhe. Jaku Hashim Ayoub	- Mjumbe
7. Mhe. Mussa Fom Mussa	- Mjumbe
8. Mhe. Asha Abdalla Mussa	- Mjumbe
9. Mhe. Suleiman Makame Ali	- Mjumbe
10. Ndg. Latifa Saleh Suleiman	- Katibu
11. Ndg. Makame Salim Ali	- Katibu
12. Ndg. Amina Abeid	- Mkalimani

SEHEMU YA PILI

(1) WIZARA YA HABARI, UTALII, UTAMADUNI NA MICHEZO

Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo ina jukumu la kusimamia sekta kuu nne katika nchi yetu. Sekta hizo ni za Habari, Utalii, Utamaduni na sekta ya Michezo.

Katika kutekeleza majukumu yake ya msingi, Wizara imeundwa na Idara nne (4), Kamisheni mbili (2), Mashirika mawili (2), Vyuho viwili (2), Mabaraza matatu (3), Tume moja (1), Kampuni moja (1) na Ofisi Kuu Pemba kama ifuatavyo:-

- i. Idara ya Uendeshaji na Utumishi
- ii. Idara ya Mipango, Sera na Utafiti
- iii. Idara ya Habari Maelezo
- iv. Idara ya Makumbusho ya Mambo ya Kale
- v. Kamisheni ya Utamaduni na Michezo
- vi. Ofisi Kuu Pemba
- vii. Shirika la Utangazaji Zanzibar (ZBC)
- viii. Shirika la Magazeti ya Serikali
- ix. Chuo cha Uandishi wa Habari
- x. Tume ya Utangazaji
- xi. Kampuni ya Usambazaji Maudhui (ZMUX)
- xii. Chuo cha Maendeleo ya Utalii
- xiii. Baraza la Kiswahili
- xiv. Baraza la Sanaa, Sensa ya Filamu na Utamaduni (BASSFU)
- xv. Baraza la Taifa la Michezo; na
- xvi. Kamisheni ya Utalii.

MAPATO:

Kwa mwaka wa fedha **2016/2017**, Wizara iliidhinishiwa kukusanya jumla ya shilingi **2,547,268,000** (Wizara **547,268,000**) na shilingi **2,000,000,000** kwa upande wa Kamisheni ya Utalii. Hadi kufikia Disemba jumla ya shilingi **151,329,062** zimekusanywa na Wizara ikiwa ni

asilimia **27.65** ya makadirio na kwa upande wa Kamisheni ya Utalii wameweza kukusanya **188,749,809 kati ya 2,000,000,000** walizokadiriwa ambazo ni sawa na asilimia **9**. Hivyo makusanyo ya jumla ya Wizara pamoja Kamisheni ya Utalii yamefikia asilimia **13** kwa kipindi cha nusu mwaka.

MATUMIZI:

Kwa mwaka wa fedha **2016/2017**, Wizara iliidhinishiwa jumla ya shilingi **16,281,900,000** kati ya hizo Tsh **9,684,400,000** ni kwa kazi za kawaida na TSh **6, 597,500,000** kwa kazi za maendeleo ambapo fedha kutoka Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar ni Tsh **1,000,000,000** na washirika wa maendeleo ni Tsh **5,597,500,000**. Hadi kufikia Disemba jumla ya shilingi **5,536,368,976.46** zimepatikana kati ya Shilingi **16,281,900,000** zilizotengwa kwa mwaka ambayo ni sawa na asilimia **34** kwa ajili ya utekelezaji wa Programu za Wizara. Katika mwaka huu wa fedha, Wizara ilipangiwa kutekeleza programu Kuu Tano zifuatazo:

1. Programu ya Maendeleo ya Habari na Utangazaji
2. Programu ya Maendeleo ya Utamaduni, Utalii na Michezo
3. Programu ya Utangazaji na Uhamasishaji wa Utalii
4. Programu ya Kuratibu na Kusimamia Maendeleo ya Utalii; na
5. Programu ya Uendeshaji na Mipango katika Sekta ya Habari, Utamaduni, Utalii na Michezo. Aidha, mbali ya hizo programu hizo kuu, Wizara inazo programu ndogo saba (7) zifuatazo:-
 - i. Programu ya Usambazaji na upatikanaji wa Habari
 - ii. Programu ya Usimamizi wa vyombo vya Habari na Utangazaji
 - iii. Programu ya Utamaduni na Maeneo ya kihistoria
 - iv. Programu ya Uendelezaji Utalii na Ukuzaji wa Michezo
 - v. Programu ya Utawala na Uendeshaji katika sekta za Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo
 - vi. Programu ya Kuratibu na Kusimamia Mipango Mikuu ya Wizara
 - vii. Programu ya Kuratibu na Kusimamia Utawala, Uendeshaji na Mipango ya Ofisi kwa Pemba.

SEKTA YA HABARI

Habari katika jamii na dunia ya leo ni nyenzo muhimu sana katika kuibua, kueleza, kufafanua na hata kuburudisha jamii husika. Upatikanaji wa habari zilizo sahihi na kwa wakati katika nyanja zote za jamii ikiwemo siasa, uchumi, historia na nyenginezo ni msingi thabiti wa kujenga jamii yenye uelewa wa historia yake na mipango ya baaadae kwa nchi na hata dunia kwa ujumla.

Sekta ya Habari kwa ujumla wake bado inakabiliwa na changamoto nyingi katika kutekeleza majukumu yake ya msingi katika kuhabarisha, kuelimisha na kuiburudisha jamii. Licha ya juhudi kubwa zinazochukuliwa na watumishi waliomo kwenye sekta ya habari, lakini bado utendaji wao wa kazi umekuwa unakumbwa na vikwazo kadhaa kufanikisha majukumu yao kwa ufanisi ikiwemo mazingira magumu ya kufanyia kazi, vitendea kazi vya kisasa, mafunzo katika maeneo yao ya kazi na maslahi yasiyoendana na ukubwa wa majukumu yao kwa jamii na taifa kwa ujumla.

SHIRIKA LA UTANGAZAJI ZANZIBAR (ZBC)

Kamati inalipongeza Shirika la Utangazaji Zanzibar (ZBC) kwa kuwa linaonekana tayari limeanza kubadilika kiutendaji, licha ya changamoto nyingi inazokabiliana nazo.

Malengo ya kuanzishwa kwa Shirika hili la Serikali yalikuwa ni kuwa na chombo chenye nguvu katika kuhamasisha, kuelimisha na kuwapatia habari sahihi wananchi juu ya sera na mipango mbali mbali ya Serikali. Hata hivyo, licha ya nia njema ya Serikali katika uanzishwaji wa shirika hili bado halijaweza kusimama imara na kufanya kazi zake kama inavyotarajiwa na kila mmoja wetu na kuweza alau kushindana na vyombo vyengine vya habari nchini Tanzania.

Kamati inashauri mambo yafuatayo yafanyiwe kazi ili Shirika liweze kufanya kazi zake kwa ufanisi kama kila mmoja wetu anavyotarajia.

- i. Uwezeshaji wa kifedha. Kamati inaamini kwamba uendeshaji wa chombo chochote cha habari unahitaji fedha za kutosha ili kiweze kufanya kazi zake vizuri. Masuala ya vifaa, vitendea kazi na shughuli nyengine za kiutendaji zote zinahitaji fedha ili ziweze kwenda vizuri. Utaratibu wa *O/C's* kuendeshea Shirika hautaweza kulikwamua Shirika mahali lilipo. Hivyo, Kamati inashauri kwa Serikali kuangalia njia mbadala ya kuliwezesha Shirika kiudhati ili liweze kufanya majukumu yake kwa uzuri.
- ii. Watendaji wachache wenye ujuzi, ubunifu, uzalendo na ari ya kufanya kazi. Uendeshaji wa Shirika kwa njia ya faida kunahitaji wataalamu katika kutekeleza majukumu yao. Kwa upande wa Shirika la ZBC kuna haja ya kufanywa mapitio ya watumishi waliopo pamoja na majukumu wanayoyafanya ili wale ambao wataonekana hawana kazi za kufanya basi wafanyiwe utaratibu mwengine na Serikali.
- iii. Maslahi mazuri kwa watumishi wa Shirika. Waswahili wanasema "mcheza kwao hutunzwa". Hivyo, yeyote anayefanya vizuri hutegemea kupata malipo mazuri. Na kwa kuzingatia kwamba huu ni wakati wa ushindani na soko huria la ajira, tusipoangalia kwa umakini basi Shirika na vyombo vyetu vya Habari vitaendelea kuwa ni vyo vya mafunzo na kujengea uzoefu kwa watumishi mbali mbali na baadae kutimkia katika ofisi na vyombo vyengine vya habari vinavyolipa zaidi.

OFISI ZA ZBC DAR-ES-SALAAM

Mnamo mwezi wa Septemba 2016 Kamati ilipata bahati ya kutembelea Ofisi za ZBC zilizopo Dar-es-Salaam ambazo zinajumuisha watumishi wa ZBC TV, ZBC Radio pamoja na Gazeti la Zanzibar Leo.

Kamati inawapongeza watumishi waliopo kwa kufanya kazi zao kwa ustadi na weledi licha ya changamoto nyingi wanazokabiliana nazo katika utendaji wa kila siku. Aidha, Kamati haijaridhishwa na hali ya kutoonekana kwa ZBC TV kwenye king'amuzi cha Star Times kwa upande wa Dar-es-Salaam, hivyo inaitaka Wizara kuhakikisha kuwa changamoto hii inapatiwa ufumbuzi.

Kamati imebaini changamoto kadhaa zinazowakabili watumishi wa ZBC waliopo Dar-es-Salaam kama hivi ifuatavyo:

- i. Idadi ndogo ya watumishi waliopo Dar-es-Salaam. Kwa sasa watumishi waliopo ni wanane tu ambao inabidi wafanye kazi kwenye sekta tatu za habari (TV), gazeti na radio.
- ii. Kukosekana kwa habari za mikoani. Mara nyingi habari za Dar-es-Salaam huwa ni matukio yaliyopo hapo hapo Dar-es-Salaam tu basi, na ikitokea kuna shughuli nje ya Dar-es-salaam kama Bungeni Dodoma basi huwa tabu kwao kuweza kushiriki kutokana na rasilimali fedha.
- iii. Changamoto ya usafiri. Kwa sasa hakuna gari ya uhakika na mara nyingi gari zinazotumika ni za ofisi ya Uratibu zilizopo Dar-es-Salaam.
- iv. Kukosekana/Ufinyu wa posho maalumu kwa watumishi waliopo Dar-es-Salaam. Mazingira ya maisha na ugumu wake ni tofauti na Zanzibar. Kwa mafano mambo ya kodi za nyumba, gharama za usafiri ni vitu ambavyo viko juu sana ukilinganisha na Zanzibar. Kamati inaiomba Serikali kuweka utaratibu maalumu na ulio sawa kwa watumishi wote wa SMZ waliopo Dar-es-Salaam na nje ya Zanzibar kwa ujumla kulingana na vituo vyao vya kazi.
- v. Kukosa mashirikiano kutoka kwa baadhi ya taasisi za Serikali ya Muungano. Hali hii husababishwa na baadhi ya watendaji wa taasisi za Muungano ambao huwachukulia watumishi wa Shirika waliopo Dar kama si watumishi wa Serikali ya Mapinduzi Zanzibar, hivyo huamua kutowapa mashirikiano au wakati mwengine kutowatambua kabisa kwenye shughuli zao za kazi. Haipendezi kuona mtumishi wa ZBC anayefanya kazi kwa niaba ya SMZ kufukuzwa au kupewa manyanyaso yoyote kwenye shughuli rasmi za Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Kamati inaiomba Serikali kupitia Idara ya Uratibu kuhakikisha kuwa mambo kama haya hayatokezei tena kwa watumishi wa ZBC Dar-es-Salaam na kwamba wanafanya kazi zao katika mazingira yanayokubalika na ya heshima.

Changamoto za Shirika la Utangazaji Zanzibar (ZBC)

Licha ya juhudi kubwa ambazo Kamati yangu inaamini zinachukuliwa, bado Shirika la Utangazaji Zanzibar linakabiliwa na changamoto zifuatazo:

- i. Ufinyu wa Bajeti katika kutekeleza majukumu yake. Uendeshaji wa chombo cha habari unahitaji fedha. Utengenezaji wa vipindi vizuri unahitaji fedha. Hivyo kupunguzwa kwa changamoto hii ndio ufanisi wa utendaji kazi kwenye sekta ya habari.
- ii. Ufinyu wa vitendea kazi. Bado Shirika linakabiliwa na changamoto hii licha ya juhudi zilizochukuliwa katika kujaribu kupunguza tatizo hili. Camera hazitoshi, vyombo vya usafiri bado ni vya mashaka mashaka, hata linapotokea tatizo hasa kwa siku za mapumziko kwa maana ya Jumamosi na Jumapili inakuwa ni tabu kupata waandishi wa kuleta na kutafuta habari.
- iii. Maslahi duni kwa watumishi wa Shirika. Kamati haifurahishwi na hali ya sasa ya kuwa Shirika la Utangazaji la Zanzibar hadhi yake (*status*) kuishia kwenye jina tu na kutofika kwenye maslahi. Muundo wa Utumishi wa Shirika licha ya kuwa upo tayari lakini bado utekelezaji wake kwa maana ya maslahi bado haujaanza kufanyiwa kazi. Ni wazi kuwa maslahi kwenye kazi ni moja ya motisha kwa wafanayakazi kuweza kufanya kazi na kujituma kwa bidii na maarifa. Hivyo basi, Kamati inaiomba Serikali kuhakikisha kuwa *Scheme of Service* ya Shirika la Utangazaji la Zanzibar (ZBC) inaanza kufanya kazi kuanzia mwaka ujao wa fedha ili kuweza kuliinua Shirika kiutendaji.

- iv. Madeni kwa baadhi ya taasisi za Serikali kutolipia huduma wanazopewa na Shirika. Licha ya kwamba ni taasisi za Serikali lakini bado zinapaswa kulipia huduma zote wanazozipata kutoka kwa ZBC. Aidha, Kamati inachukua nafasi hii kuiomba Serikali kuzitaka taasisi zote za Serikali kulipia huduma wanazopewa kama ilivyo kwa taasisi binafsi pale wanapopeleka kazi zao ZBC.

Kamati inapenda kuchukua fursa hii kutoa pongezi maalumu kwa Afisi ya Baraza la Wawakilishi kwa kuweza kulipia matangazo yote ya Baraza.

KAMPUNI YA UUNGANISHAJI MAUDHUI (Z-MUX)

Kampuni hii ya Z-MUX ina jukumu la kuunganisha na kusambaza maudhui (*content*) ya utangazaji kwa Zanzibar. Kwa kutumia vituo vyake saba vilivyopo Unguja na Pemba Kampuni ina jukumu la kufuatilia na kuhakikisha kuwa tatizo la kukatika kwa matangazo halitokei. Baadhi ya vituo hivyo ni Masingini na Nungwi kwa Unguja na Kichunjuu kwa Pemba.

Baadhi ya changamoto wanazokabiliana nazo Z-MUX ni kama hizi zifuatazo:-

- i. Ufinyu wa bajeti. Changamoto hii inasababisha hata kushindwa kununua programu maalumu kwa mfano za Michezo n.k.
- ii. Upungufu wa elimu na utaalumu wa teknolojia ya digitali. Teknolojia hii ni mpya kwetu na kwa watumishi wanaofanya kazi kwenye maeneo haya ni lazima wapate elimu ya kutosha ili waweze kuiendesha vizuri hiyo mitambo ya digitali pamoja na vifaa vyengine. Wataalamu waliopo sasa wanaweza kuendesha mitambo iliyopo kwa kutumia uzoefu wao lakini ni vizuri wakapewa mafunzo maalumu ya uendeshaji wa vifaa wanavyotumia katika kazi zao za kila siku.
- iii. Upungufu wa baadhi ya vitendea kazi muhimu kama SMS Server nk.
- iv. Kuwepo kwa Kampuni hii ndani ya Wizara ya Habari. Kiutendaji kwao ni changamoto na wanahisi wataweza kufanya kazi zao vizuri zaidi wakiwa wapo nje ya Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo. Kwa mfano linapokuja suala la kutiliana saina mikataba au kufanya mawasiliano na taasisi mbali mbali ndani au nje ya nchi inabidi watumie mawasiliano ya Wizara katika kufanikisha majukumu yao.
- v. Changamoto ya Usafiri. Kwa sasa wanayo gari moja aina ya SCUDO na vespa moja. Mahitaji ni gari mbili aina ya PICK UP ili waweze kufanya kazi zao za ufautiliaji na hasa inapobidi kubeba vifaa vizito kuelekea kwenye maeneo ya minara na vituo vyengine vya kurushia matangazo.
- vi. Kukosa posho maalumu la Uandishi wa Habari. Wakati Kamati inapita eneo hili ilipata lalamiko hili kwamba ndani ya Wizara ya Habari wanaolipwa posho hili ni watumishi waliopo ZBC peke yake wakati hizo habari wao hawa ndio warushaji. Kamati ilishauri wafuate taratibu za kiutumishi na kiutawala katika kufuatilia suala hili na inaiomba Serikali kuwaangalia na wao kwani ni sehemu muhimu ya utekelezaji na ufanikishaji wa hizo taarifa za habari na nyenginezo.
- vii. Kufanyishwa kazi bila ya malipo yoyote. Wakati AGAPE walipotiliana saina ya kufunga na kusambaza masuala ya DIGITALI ZANZIBAR, watumishi wa Serikali hasa wa sehemu hii ndio walioibeba nchi na kuiokoa wakati ambapo AGAPE alishaondoka nchini. Masuala yote ya kufanya majaribio ya minara yote pamoja na mitambo ilibidi wayafanye wao usiku na mchana ili matangazo yaweze kupatikana. Kazi hii haikuwa ya kwao, ila uzalendo wao kwa nchi yao ilibidi waifanye, na *alhamdulillah* waliivusha salama nchi yetu katika kipindi hicho kigumu.

Kamati inaishauri na kuiomba Serikali kutafuata namna yoyote ile ya kuwapa kifuta jasho watumishi hawa ili na wao wajisikie kazi yao inathaminiwa na nchi yao. Kamati inaelewa kwamba jukumu hili lilikuwa kimsingi ni la AGAPE, lakini kwa vile Serikali ndo mlezi, basi ni vyema ikalibeba hili na kulitatua kama Serikali na si Wizara ya Habari pekee.

SHIRIKA LA MAGAZETI YA SERIKALI

Kamati ilitembelea Ofisi za Shirika la Magazeti ya Serikali na kujionea changamoto mbali mbali wanazokabiliana nazo watendaji pamoja na Shirika lenyewe.

Kamati imebaini kiasi kikubwa cha deni ambalo Shirika linazidai taasisi za Serikali kwa huduma mbali mbali walizopewa na Shirika. Kamati inatoa wito kwa taasisi zote zinazodaiwa kulipa madeni yao kabla ya mwaka wa fedha wa bajeti 2016/17 haujamaliza ili kazi ziweze kwenda vizuri.

Aidha, Kamati katika kuhakikisha kuwa matumizi ya fedha za Serikali yanatumika kulingana na thamani halisi na uhalisia, iliweza kuokoa kiasi cha Shilingi milioni 120 ambazo zilikuwa zimejumuishwa katika kufanyiwa matengenezo kwa nyumba ambayo itakuwa ndiyo Ofisi za Shirika la Magazeti. Awali ilikuwa imepangwa zitumike milioni 270 kwa kazi hiyo, lakini baada ya Kamati kuhoji sana na kuzuia matumizi hayo mwishowe milioni 150 ziliweza kufanya kazi iliyokusudiwa.

TUME YA UTANGAZAJI

Jukumu kubwa la Tume ya Utangazaji ni kudhibiti na kusimamia shughuli za utangazaji kupitia Sera na Sheria za Habari na Utangazaji.

Changamoto ambazo Tume ya Utangazaji wanakabiliana nazo kwenye utendaji wa majukumu yao ni kama ifuatavyo:-

- i. Jengo. Jengo linalotumiwa na Ofisi za Tume ya Utangazaji halikuwa limejengwa kwa Tume, ni jengo ambalo limekuwa likitumika kwa shughuli nyengine tafauti na shughuli za kiofisi. Kamati inashauri ufanywe utaratibu wa kibajeti ili waweze kupata sehemu muafaka na kufanya kazi zao katika mazingira yanayoridhisha.
- ii. Madeni kwa baadhi ya taasisi na hasa vyombo vya Serikali kama ZBC TV na Radio. Kamati imebaini kuwa baadhi ya taasisi za Serikali zinadaiwa na Tume ya Utangazaji ikiwemo ZBC (TV na Radio), hivyo Kamati inazitaka taasisi zote zinazodaiwa kulipa madeni yao kabla Tume haijaamua kuwafungia matangazo kitu ambacho kitakuwa ndiyo njia ya mwisho ambayo si nzuri kwa chombo cha Serikali kufungiwa. Tumeshuhudia ZRB walivyozifunga ofisi za ZECO, hivyo Kamati haipendi hali ile ije ijitokeze kwa ZBC na Tume ya Utangazaji.
- iii. Ukosefu wa mawimbi ya digitali. Changamoto hii inasababishwa na mahitaji makubwa ambayo Tume wanayapata ukilinganisha na uwezo wao kwa sasa. Kutatuka kwa changamoto hii ni kwa Serikali kuruhusu Tume watumie mawimbi hayo ya digitali ili vituo vingi zaidi viweze kunufaika, na Tume pia kuongeza mapato yake na Serikali kwa ujumla.

SEKTA YA UTALII

Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo inasimamia sekta ya Utalii kupitia taasisi kuu mbili ambazo ni Chuo cha Maendeleo ya Utalii na Kamisheni ya Utalii.

Kamati ilipata nafasi ya kutembelea maeneo mbali mbali yanayojihusisha na sekta ya Utalii ikiwemo mahoteli ya kitalii kama Manta Resort iliyopo Makangale Pemba, Melia Hotel Zanzibar, Fruit & Spice Wellness Resort Mchanga Mle na Karafuu Beach Resort & Spa iliyopo Michamvi.

Kamati inawapongeza wawekezaji wote ambao wamewekeza katika sekta hii ya Utalii na inawataka kuhakikisha kuwa wanalipa kodi zote na kwa wakati kwa mujibu wa sheria zilizopo ili Serikali iweze kupata fedha za kufanyia shughuli mbali mbali za kimaendeleo kwa nchi yetu.

UTANGAZAJI WA SEKTA YA UTALII

Waswahili wanasema " Biashara itangazwayo ndiyo itokayo". Ni ukweli ulio wazi kuwa kuna ulazima wa kuitangaza nchi yetu ili wageni wengi zaidi na hasa wenye hadhi ya juu waweze kuja kuitembelea Zanzibar. Tusipokubali kutoa fedha kwa ajili ya kuutangaza utalii wetu basi tujue kuwa tunajinyima wenyewe mapato ya sekta ya utalii.

Sote tunaelewa kuwa nchi kubwa kubwa duniani ambazo tayari zinajulikana zinatumia fedha nyingi sana katika kujitangaza, hivyo ni imani ya Kamati kuwa suala hili la kuutangaza utalii wetu litachukuliwa kwa uzito unaostahiki kwenye bajeti ijayo ya Wizara.

KAMISHENI YA UTALII

Kamisheni ya Utalii ndiyo yenye dhamana ya moja kwa moja katika kushughulikia sekta ya Utalii nchini mwetu. Lengo la muda mrefu la kuwepo kwa Kamisheni ya Utalii ni kuifanya Zanzibar kuwa kituo bora cha utalii chenye kukidhi mahitaji ya jamii na watalii wanaoitembelea nchi yetu.

Kamati inawapongeza kwa dhati watendaji wote wa Kamisheni ya Utalii Zanzibar kwa kujitahidi kwao katika kutekeleza majukumu yao kwa uzuri. Hata hivyo, wakati wa ziara ya Kamati katika baadhi ya mahoteli na hasa hoteli/mkahawa wa Peter Obama uliopo Kiwengwa Kamati haijaridhishwa na jinsi mwekezaji huyu anavyofanya shughuli zake kwanza kwa jamii inayomzunguka hasa waislamu kwa kupiga muziki kupita kiasi na kushindwa kutekeleza hata ibada ya sala kwa baadhi ya wakati.

Aidha, Kamati imebaini kuwa kuna wageni ambao wanalala katika hoteli/mkahawa huu ambao hautambuliwi/ hauna kibali cha kulaza wageni kupitia Kamisheni ya Utalii. Huu ni mfano mmoja tu kati ya sehemu nyingi ambazo ni kero kwa wananchi kwa uwekezaji wa kupiga miziki kupita kiasi na hata kufanya biashara ya kulaza wageni bila ya kuwa na kibali kutoka Kamisheni ya Utalii jambo ambalo linaikoshesha Serikali mapato.

Kamati inaitaka Kamisheni ya Utalii kuhakikisha hoteli zote (kubwa na ndogo) zinasajiliwa na kutambuliwa kwa mujibu wa sheria zilizopo. Aidha, Kamati inatoa onyo kali kwa baadhi ya watendaji wa Kamisheni ya Utalii ikiwa Makao Makuu au katika ngazi ya Mkoa na Wilaya kuacha tabia ya kutumia nafasi walizopewa vibaya kwa kutoa vibali kwa watu wasiostahiki. Tabia hii ya kuchukua rushwa kutoka kwa wenye mahoteli ili kuwalegezea katika masharti inapaswa kuachwa mara moja, na Kamati haitosita kuchukua hatua zilizo katika mamlaka yake kwa mujibu wa Sheria na Kanuni za Baraza la Wawakilishi.

Kamati inaendelea kusisitiza kuwa kuendelea kufungiwa kwa mwekezaji Peter Obama wa Kiwengwa na wawekezaji wote wanaofanana na yeye hadi pale masharti yote yanayopaswa kuzingatiwa yatakapotekelezwa.

OFISI YA UTANGAZAJI UTALII NCHINI INDIA

Kamati inaelewa kuwa kuna Wakala wa Serikali nchini India kwa lengo la utangazaji Utalii. Hata hivyo, kwa kuwa bado Kamati haijafika nchini India kutembelea Ofisi hizo bado kwa sasa haina kitu cha kuripoti katika eneo hili.

Aidha, Kamati itaifanyia kazi suala la ziara ya Kamati kutembelea Ofisi hizi ili kuona vipi zinavyofanya kazi.

CHUMBA CHA CHINI YA BAHARI (MAKANGALE PEMBA)

Kamati ilipata fursa ya kutembelea chumba cha chini ya Bahari kiliopo katika hoteli ya Manta Resort iliyopo Makangale Pemba na kuvutiwa na uwekezaji uliofanyika katika eneo lile. Kwa kuwa mwekezaji yule ana hamu na shauku ya kujenga vyumba kama vile katika maeneo mengine, Kamati inapendekeza kwamba Serikali ifanye taratibu za kumpatia eneo sahihi na stahiki ili nchi yetu ipate mapato tunayoyategemea.

Aidha, Kamati imegundua changamoto kubwa kwa ukanda wa uwekezaji ni kukosekana kwa miundombinu muhimu na ya lazima hasa barabara na maji. Hivyo, ni vyema kwa Serikali ikawakusanya wawekezaji wa maeneo husika ikiwemo eneo la Makangale na kuangalia jinsi ya kuunganisha nguvu kwa kutatua hasa tatizo la barabara kwa kuanzia na changamoto nyengine kufanyiwa kazi kidogo kidogo.

UTALII WA NDANI

Kamati imebaini kuwa bado nchi yetu haijafanikiwa katika kushajiisha utalii wa ndani kwa wananchi wetu. Juhudi maalumu zinahitaji kuchukuliwa ili kwanza kuwaelimisha wananchi wetu juu ya maeneo muhimu ya utalii na urithi uliomo nchini mwetu lakini pia faida ya utalii wa ndani kwa nchi yetu.

Aidha, Serikali moja kwa moja au kwa kushirikiana na watu binafsi kuhakikisha kuwa maeneo mengi zaidi ya kiutalii au maeneo ya wazi ya kijamii kama vile Forodhani yanakuwepo kwa

kuanzia japo kwa kila Wilaya eneo moja. Hii itasaidia kukuza dhana ya matembezi kwa wananchi lakini hata kwa wageni pia.

MAPATO KWENYE SEKTA YA UTALII

Licha ya kuwa idadi ya wageni imekuwa ikiongezeka mwaka hadi mwaka lakini bado Kamati ina wasi wasi kwanza na kodi halisi zinazopaswa kukusanywa kwenye sekta ya utalii, pili utaratibu wa ukusanyaji wa mapato na tatu uhifadhi wa mapato hayo na uwasilishwaji wake Serikalini.

SEKTA YA UTAMADUNI

Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo moja ya majukumu yake ya msingi ni kuhakikisha kuwa utamaduni wa nchi yetu unahifadhiwa na kulindwa kwa maslahi ya kizazi cha sasa na cha baadae. Katika kufanikisha hilo zipo taasisi mbali mbali kisheria ambazo zina wajibu wa kuyashughulikia mambo ya mila, silka na utamaduni wetu. Taasisi hizo ni kama zifuatazo:-

- i. Baraza la Sanaa, Sensa ya Filamu na Utamaduni
- ii. Baraza la Kiswahili
- iii. Idara ya Makumbusho na Mambo ya Kale

Kamati ilivitembelea vyombo hivyo vyenye jukumu la kusimamia Sanaa, Lugha ya Kiswahili, Urithi wa Makumbusho na Mambo ya Kale pamoja na Utamaduni.

BARAZA LA SANAA, SENA YA FILAMU NA UTAMADUNI

Kamati ilitembelea Ofisi za Baraza Mwanakwerekwe Zanzibar na kubadishana mawazo juu ya suala zima la Sanaa, jinsi ya uhakiki wa filamu unavyofanyika na njia wanazotumia kuhakikisha kuwa utamaduni wetu unahifadhiwa.

Changamoto kubwa ambayo Kamati wameibaini baada ya kikao hicho ni kuwa kushuka kwa malezi na kuiga kwa mifumo ya maisha ya wenzetu ndiyo sababu kuu ya kushuka kwa mila zetu na tamaduni zetu.

Kamati inachukua nafasi hii adhimu kuitaka jamii kuacha kufuata tamaduni za watu wa nje badala yake tukamatane na tamaduni zetu za asili katika malezi ya watoto wetu ili tuweze kuwa na jamii yenye heshima na maadili kama ilivyokuwa siku za nyuma.

NYUMBA YA SANAA MWANAKWEREKWE

Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari iliitembelea Nyumba hii ya Sanaa ambayo lengo la kuanzishwa kwake ni kusaidia katika kuibua vipaji vya sanaa mbali mbali hasa uchoraji, uchongaji, ususi na ushoni.

Wakati Kamati inafanya ziara imefurahishwa na kuwaona walimu wazalendo wakiendelea na shughuli zao licha ya mazingira duni ya kufanyia kazi zao.

Nyumba ya Sanaa Mwanakwerekwe inakabiliwa na changamoto kadhaa ikiwemo kuu zifuatazo:-

- i. Ukosefu wa makaazi mazuri. Licha ya kuwa Nyumba wanayotumia kwa kazi zao kwa sasa haipo katika hali nzuri, lakini bado wanendelea kufanya kazi zao humo humo. Kamati inashauri mpango wa kufanyiwa matengenezo jengo lao uharakishwe ili waweze kukaa katika mazingira mazuri na kuepusha maafa yasiyotarajiwa kutokana na kukaa katika jengo bovu.
- ii. Upungufu wa vifaa. Bado vifaa muhimu vya kufanyia kazi zao pamoja na kujifunzia vinakosekana na inabidi mambo mengi wayafanyie kwa kutumia vifaa vya kawaida badala ya kutumia kompyuta kama wenzao wanavyofanya. Aidha, kukosekana kwa vifaa muhimu kwenye fani ya sanaa hasa hasa vitabu.
- iii. Ukosefu wa soko kutoka taasisi za Serikali na hata binafsi. Utaratibu wa sasa hivi wa sanaa za uchongaji kuchukuliwa Bara na sehemu nyenginezo nje ya Zanzibar unaua sanaa na wasanii. Mifano mizuri ni sanaa ya *Zanzibar Door* na zinazofanana na hizo kuingizwa Zanzibar wakati wasanii wetu wapo kunawakosesha masoko na hatimaye huvunjika moyo. Kuzuiwa kwa sanaa kama hizi na nyenginezo kutakuwa na faida nyingi kwa wabunifu wetu wa ndani kwanza kwa kuweza kupata soko la uhakika la kazi zao, lakini pia kuwapa moyo vijana wengi kutumia nafasi hii kujijiri. Kamati inashauri Wizara ya Biashara kutumia Sera ya *Protectionism* ili tuweze kulinda vijana wetu kwenye upande wa sanaa na papo hapo kutengeneza nafasi za ajira.
- iv. Kutotambuliwa kwa vyeti vinavyotolewa. Licha ya kuwa ni Nyumba ya Sanaa lakini pia hutoa mafunzo ya Sanaa kwa wananchi na wanafunzi mbali mbali. Kamati inashauri Nyumba hii kufanywa kuwa Chuo cha Sanaa Zanzibar na kukiwezesha kutambuliwa vyeti vyake vinavyotakiwa. Njia ambazo zinaweza kutumiwa ni kwa aidha kutumia vyo vyengine vya Mafunzo ya Amali au kutumia Chuo Kikuu cha Taifa cha Zanzibar (SUZA).
- v. Changamoto ya Bajeti kwa ajili ya Nyumba ya Sanaa. Wakati Kamati inatembelea ilipata taarifa kuwa mara nyingi makisio ya kibajeti kwa Nyumba ya sanaa huwa hayapatikani. Kamati inaitaka Wizara kuhakikisha kuwa kila mwaka wanatenga bajeti kwa ajili ya shughuli za Nyumba hii na kufikishwa fedha hizo kwenye taasisi husika ili ziweze kufanyiwa kazi.

BARAZA LA KISWAHILI ZANZIBAR (BAKIZA)

Jukumu kubwa la Baraza la Kiswahili Zanzibar ni kuhakikisha linalinda Lugha ya Kiswahili na kuhakikisha matumizi sahihi ya maneno mbali mbali ya lugha ya Kiswahili.

Sote tunaelewa Kiswahili cha leo sio kile Kiswahili fasaha na kitamu walichokuwa wakizungumza wazee wetu. Licha ya kuwa lugha ni sehemu muhimu ya utamaduni lakini Kamati inashauri kuwepo kwa Sera Maalumu inayojitegemea ya Lugha ya Kiswahili.

IDARA YA MAKUMBUSHO NA MAMBO YA KALE

Idara ya Makumbusho na Mambo ya Kale ina jukumu la kuyatambua, kuyahifadhi na kuyaendeleza maeneo ya kihistoria yaliyopo Zanzibar. Maeneo hayo yanajumuisha majengo kama Beit- Al- Ajaib, Kasri ya Mfalme, Makumbusho mbali mbali, mapango, Visima na kadhalika.

Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari iliyatembelea baadhi ya majengo hayo ikiwemo Kwa Mkama Ndume Pujini, Pemba, Kasri la Mfalme Forodhani, Peace Memorial Mnazi Mmoja pamoja na Zanzibar Natural History Museum Mnazi Mmoja.

Baada ya ziara hizo Kamati imebaini mambo yafuatayo:-

- i. Kuchakaa kwa baadhi ya maeneo hayo. Kamati ilipofika Mkama Ndume ilishtushwa na hali ya pale kwa athari zote za kuwepo majengo zamani zimekuwa zinaodnoka kwa kasi. Nyumba yenyewe haipo, kisima cha wivu pia hakipo tena, mto ambao ulikuwa ukiingiza maji pia nao unatoweka. Kamati inashauri Serikali ifanye utaratibu maalumu au hata ishirikiane na sekta binafsi kupitia miradi ya PPP ili suala la Mkama Ndume lishughulikiwe kwa haraka. Kuachwa kupotea kwa majengo yale ni kupotea kwa historia yetu. Na Makama Ndume ni jengo pekee la mtawala wa asili (*native ruler*) kwa upande wa Pemba.
- ii. Kuvuja kwa majengo yaliyopo. Kamati haikuridhishw na hali ya jengo la Kasri ya Mfalme kuwa linavujiwa na hali yake kuwa mbaya. Kibaya zaidi ni kuwa wageni bado wanatembelea jumba lile na kuona hali ile huwa wanarud nyuma kwa kuhofia usalama wao.
- iii. Bajeti finyu katika kutekeleza majukumu ya Idara. Majengo ni mengi yanayohitaji kushughulikiwa lakini kikwazo ni fedha za kuyashughulikia na utaratibu wa fedha zenyewe pia kuingia kwa awamu. Licha ya fedha kuwa ni kidogo na uingaiji wake kuwa si wa mara moja, Kamati inashauri majengo yaliyo kwenye hatari zaidi na yanayoiingizia Serikali mapato ndiyo yapewe kipaumbele.
- iv. Utaratibu usio mzuri wa kukusanya mapato. Kamati hairidhishwi na mfumo wa risiti sababu hauna uhakika juu ya wageni waliotembelea maeneo husika. Kamati inashauri njia za kisasa zitumike katika kukusanya mapato sio kwenye maeneo ya utalii tu bali katika maeneo yote ambayo yanatoa huduma kwa jamii ili kodi halisi ziweze kukusanywa na kutoingia mifukoni mwa watu binafsi.
- v. Elimu zaidi inahitaji kutolewa kwa wananchi ili waweze kuyaelewa maeneo muhimu ya historia ya nchi yetu. Kamati imependekeza kwa ZBC kuanzisha kipindi maalumu cha HAZINA YETU kujaribu kuionesha jamii yetu na nje ya Zanzibar namna gani nchi yetu ilivyobarikiwa kwa kuwa na mambo mbali mbali ambayo hayapatikani isipokuwa Zanzibar.

Aidha, kupitia vipindi hivyo, Kamati inaamini kuwa itakuwa ni sehemu moja ya kushajiisha Utalii wa Ndani kwa wananchi wetu.

SEKTA YA MICHEZO

Michezo ni moja ya njia muhimu ya kuimarisha afya ya mtu na jamii kwa ujumla. Katika ulimwengu wa leo michezo imekuwa ni ajira na moja ya njia kubwa za kukuza uchumi kwa nchi mbali mbali duniani.

Mpira wa miguu kwa Zanzibar na duniani kwa ujumla ni mchezo wenye mashabiki wengi na unaoingiza fedha nyingi duniani. Ligi mbali mbali maarufu kama Ligi Kuu ya Uingereza (*The Barclays Premier League*), Ligi Kuu ya Ujerumani (*Bundesliga*), Ligi Kuu ya Hispania (*La Liga*) na nyenginezo nyingi zimekuwa vivutio vikubwa duniani kwa kuwa na mashabiki wengi, hali hii imechangia wachezaji wa ligi hizo kulipwa fedha nyingi na nchi hizo kufaidika kupitia kodi za mamilioni zinazokatwa kwenye mishahara na mapato yatokanayo na mchezo wa mpira wa miguu.

Kwetu Zanzibar hali ni tofauti, vilabu vinahangaika kupata ufadhili na hata wapenzi viwanjani wamekuwa ni wachache kutokana na wananchi wengi kutovutiwa sana na mchezo huu na viwango vya uchezaji wa wachezaji wetu. Ule msisimko na hamasa iliyokuwepo zamani sasa imetoweka.

Kamati inaishauri Serikali kuanzisha programu maalumu za kufufua vipaji vya vijana wetu kupitia sherehe za mapinduzi, elimu bila ya malipo, sherehe za Muungano na kadhalika kulingana na mpango kazi utakaopangwa kwa kushirikiana na Wizara ya Elimu, Wizara ya Habari kama Wizara inayosimamia michezo na vyama vyenyewe vya michezo husika katika ngazi za Wilaya, Mikoa na hadi Taifa.

BARAZA LA TAIFA LA MICHEZO

Baraza la Taifa la Michezo ndiyo mlezi wa vyama vyote vya michezo nchini. Jukumu kubwa la Baraza la Taifa la Michezo ni kuhakikisha kuwa vyama vya michezo vinafanya shughuli zao za kuendeleza Michezo kwa mujibu wa katiba sheria zinazoongoza michezo husika.

Changamoto za Baraza la Taifa la Michezo

- i. Ufinyu wa Bajeti. Kwa kuwa Baraza lina jukumu ya kusimamia vyama vyote vya Michezo, hivyo ni wazi kuwa linahitaji fedha nyingi katika kufanikisha majukumu yake na majukumu ya vyama vyengine vya michezo. Kwa sasa hali ya fedha za michezo ni kidogo na hazikidhi mahitaji ya vilabu mbali mbali vinavyoshiriki michezo ndani na nje ya nchi.
- ii. Migogoro kwenye vyama vya Michezo. Kwa kuwa Baraza ndiyo mlezi wa vyama vyote vya Michezo, na kwa kuwa inapotokezea migogoro inabidi mlezi awaite wahusika ili aweze kusaidia kutatua baadhi ya changamoto zao ikiwemo masuala ya usuluhishi, bado jambo hili limekuwa ni kikwazo na ni moja ya changamoto kubwa wanayokabiliana nayo BTMZ.

UJENZI WA VIWANJA VYA MICHEZO KWA KILA WILAYA

Kamati inaipongeza Serikali kwa dhati kabisa kwa azma yake ya kujenga viwanja vya Michezo kwa kila Wilaya ifikapo mwaka 2020. Hata hivyo, Kamati bado ina wasi wasi na kasi ya utekelezaji wa ahadi hii ya mheshimiwa Rais hasa tukizngatia kwamba hivi sasa tupo mwaka 2017 na muda uliobaki sio mrefu sana kiasi hicho.

Kamati inashauri kwa watendaji kuhakikisha kuwa agizo na ahadi hii ya Mheshimiwa Rais inatekelezwa kwa wakati na kwa viwango vinavyokubalika. Aidha, Kamati inapenda kutoa wito kwa watendaji wote mawilayani kupitia kwa Wakuu wa Wilaya kutoa mashirikiano kwa Baraza la Taifa la Michezo ikiwa ni pamoja na kutafuta maeneo muafaka na kuwasiliana na BTMZ kabla ya kuyaweka sawa ili fedha tu zitakapopatikana kazi ya ujenzi iweze kuanza mara moja.

MAAGIZO YA KAMATI KWA WIZARA YA HABARI, UTALII, UTAMADUNI NA MICHEZO

1. Shirila la Utangazaji Zanzibar (ZBC) kuhakikisha kuwa linakuwa na utaratibu maalumu na unaoeleweka kwa waunganishaji wa taarifa za habari (*Video Editors*) kuhusisha habari za kutoka Pemba na Unguja ili kutatua changamoto iliyopo ya kutoonekana kwa baadhi ya wakati habari (*news*) kutoka Kisiwa cha Pemba.
2. Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo kufuatilia kwa ukaribu kwa kushirikiana na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali suala la AGAPE na hatma yake kwa maslahi ya wananchi wa Zanzibar.
3. Wizara ya Habari kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha kuangalia namna gani Serikali itaweza kuwapa kifuta jasho watumishi wa Z-MUX waliofanya kazi kipindi ambacho AGAPE aliondoka na wao kulazimika kumaliza kazi zote zilizoachwa.
4. Wizara kwa mwaka ujao wa fedha kuongeza fungu la bajeti kwa Kamisheni ya Utalii kwenye Programu ya Uhamasishaji na Utangazaji wa Utalii ili wageni wengi zaidi na wa kiwango cha juu waweze kuja kuitembelea nchi yetu na kuipatia Serikali mapato yanayotokana na sekta ya Utalii.
5. Wizara ya Habari kuhakikisha kuwa Baraza la Taifa la Michezo Zanzibar (BTMZ) linatengewa fedha maalumu kwa ajili ya kuvisaidia vyama vyengine vya Michezo vilipo Zanzibar hasa pale inapotokea ushiriki wa kwenye mashindano hasa nje ya nchi.
6. Wizara kubuni njia muafaka na nzuri zaidi katika ukusanyaji wa mapato kwenye maeneo ya kihistoria ili kuhakikisha kuwa yanayokusanywa ndiyo mapato halisi.
7. Wizara kwa kushirikiana na Wizara inayohusika na masuala ya Utumishi wa Umma kufanya mapitio na maboresho ya maslahi (maposho) kwa watumishi wa ZBC waliopo Dar-es- Salaam na watumishi wengine wote wa SMZ walio nje ya Zanzibar.
8. Wizara kuhakikisha kuwa Studio za ZBC Pemba zinafanyiwa kazi ipasavyo kwa kuwepo watumishi wanaotumia vifaa vile pamoja na vipindi mbali mbali viwe vinafanywa Pemba. Hii itasaidia kuwapa ujuzi watumishi waliopo lakini na itawasidia katika kuwajengea uwezo wao kazi pia kwa wakati mmoja.
9. Wizara kuhakikisha kuwa majengo yote ya asili ikiwemo ya Mkama Ndume na mengineyo wakati yanapojengwa au kukarabatiwa usipotezwe uasili wake kwani ile ndo historia yenyewe.

10. Kamisheni ya Utalii kuendelea kumfungia Peter Obama wa Kiwengwa pamoja na wawekezaji wote wenye vitendo vinavyofanana na Peter Obama vya kuwasumbua wananchi kwenye maeneo yao hadi pale atakapokidhi vigezo vilivyowekwa kwa mujibu wa Sheria.
11. Kamisheni ya Utalii kunzisha *data base* itakayosaidia kuelewa hoteli zote pamoja na nyumba zinazolaza wageni Zanzibar ili kodi stahiki ziweze kukusanywa. *Data base* hiyo iwe na taarifa zote za hoteli ikiwemo idadi ya vyumba na kadhalika.

SEHEMU YA TATU

WIZARA YA KAZI, UWEZESHAJI, WAZEE, VIJANA, WANAWAKE NA WATOTO

Wizara hii imeundwa na Idara zifuatazo:

1. Idara ya Mipango, Sera na Utafiti;
2. Idara ya Uendeshaji na Utumishi;
3. Idara ya Ajira;
4. Idara ya Usalama na Afya Kazini;
5. Idara ya Maendeleo ya Ushirika;
6. Idara ya Wazee na Ustawi wa Jamii;
7. Idara ya Maendeleo ya Vijana;
8. Idara ya Maendeleo ya Wanawake na Watoto;
9. Idara ya Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi;
10. Kamisheni ya Kazi; na
11. Ofisi Kuu, Pemba.

Vile vile Wizara hii inazo Taasisi zifuatazo:

1. Idara ya Mikopo (Mfuko wa Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi); na
2. Baraza la Vijana.

BAJETI YA WIZARA:

Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na watoto, ni Wizara inayotumia fungu namba (Vote) 01, ambapo kwa mwaka **2016/2017**, ilitengewa bajeti ifuatayo:

MAKUSANYO:

Kwa mwaka wa fedha **2016/2017**, Wizara iliidhinishiwa kukusanya jumla ya shilingi **487,400,000**, ambazo hadi kufikia Disemba jumla ya shilingi **275,570,567** zimekusanywa, ambazo ni zaidi ya asilimia 50.

MATUMIZI:

Kwa mwaka wa fedha **2016/2017**, Wizara iliidhinishiwa jumla ya shilingi **12,104,460,000** kwa ajili ya matumizi ya kazi za kawaida, ambapo hadi kufikia Disemba jumla ya shilingi **2,928,112,540** zimepatikana, kwa ajili ya utekelezaji wa Programu za Wizara. Katika mwaka huu wa fedha, Wizara ilipangiwa kutekeleza programu zifuatazo:

1. Programu Kuu (PQ0101): Uwezeshaji Wananchi kiuchumi, ambayo ina programu ndogo tatu:
 - i. Uratibu na Usimamizi wa Mikopo ya Uwezeshaji (SQ010101).
 - ii. Usimamizi na Uimarishaji wa vyama vya Ushirika (SQ010102).
 - iii. Uratibu na Uendelezaji wa program za Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi (SQ010103).
2. Programu Kuu (PQ0102): Kukuza Usawa wa Kijinsia na Uendelezaji Wanawake, ambayo ina programu ndogo mbili:
 - i. Uratibu wa maswala ya Usawa wa Kijinsia na Uendelezaji wa Wanawake (SQ010201).
 - ii. Mapambano dhidi ya Udhalilishaji wa Wanawake (SQ010202).
3. Programu Kuu (PQ0103): Kuimarisha huduma za Ustawi, ambayo ina programu ndogo mbili:
 - i. Uratibu wa huduma za Uhifadhi wa Jamii (SQ010301).
 - ii. Maendeleo ya Vijana (SQ010302).
4. Programu Kuu (PQ0104): Uongozi na Mipango ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto, ambayo ina programu ndogo tatu:
 - i. Kusimamia Mipango, Sera na Tafiti za Wizara (SQ010401).
 - ii. Usimamizi wa Huduma za Utawala na Utumishi (SQ010402).
 - iii. Uratibu wa Shughuli za Wizara Pemba (SQ010403).

5. Programu Kuu (PQ0105): Kuratibu uzalishaji, Upatikanaji wa Ajira za Staha na Usimamizi wa Utekelezaji wa Sheria, ambayo ina programu ndogo tatu:
 - i. Ukuzaji na Upatikanaji wa Ajira za Staha (SQ010501).
 - ii. Usimamizi wa Usalama na Afya Kazini (SQ010502).
 - iii. Usimamizi wa Viwango vya Kazi vya kimataifa na majadiliano ya pamoja (SQ010503).

UTEKELEZAJI WA KAZI ZA KAMATI:

Kwa kipindi cha mwaka wa fedha wa 2016/2017, Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari ya Baraza la Wawakilishi ilitekeleza majukumu yafuatayo kwa Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto:

1. **Ufuatiliaji wa Miradi ya Maendeleo:** Kamati ilipata nafasi ya kukagua miradi mbali mbali ya maendeleo ambayo inasimamiwa na Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Vijana Wanawake na Watoto:-
 - a. **Kituo cha Kulelea Wajasiriamali (Incubator), kilichopo Mweni,** ambapo Mradi umekamilika. Kituo kinatoa mafunzo kwa vijana yanayohusu uzalishaji wa bidhaa mbali mbali kama siagi, mtindi, samli, *tomato paste*, mishumaa, sabuni n.k. Kamati imeridhishwa na utekelezaji wa mradi huo, hata hivyo inaiomba Serikali kupitia Wizara hii, ifanye utaratibu wa kuanzisha vituo kama hivyo kwa upande wa Pemba na maeneo mengine ya Unguja.
 - b. **Mradi wa kituo cha Barefoot (Kinyasini - Kibokwa).** Kituo cha kufundishia kinamama jinsi ya kuunganisha na kutumia umeme wa jua, kwa kuwapeleka India na kuwapa mafunzo. Ambapo hadi sasa kinamama hao wameweza kuunganisha umeme huo katika nyumba zaidi ya 200.
 - c. **Mradi wa matengenezo ya Jengo la Wazee, Limbani Pemba:** Mradi huu umekamilika kwa asilimia 80. Hata hivyo, Kamati haikuridhishwa na matumizi ya zaidi ya shilingi **Milioni 100** kwa ajili ya ukarabati wa jengo hilo ambao kiuhalizia matumizi yaliyofanywa hayaendani na thamani ya ukarabati uliofanywa. Hivyo Kamati, inaagiza Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kufanya ukaguzi wa kina ambao utaishirikisha Kamati mara baada ya kuwasilishwa Taarifa hii ndani ya Baraza la Wawakilishi.
2. **Utekelezaji wa majukumu ya Jumla ya Kamati:** Kamati kupitia Wizara ya Kazi, Uwezeshaji Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto, ilifanya kazi mbali mbali za kufuatilia utekelezaji wa majukumu ya Kibajeti, katika sekta zote zinazohusika katika Wizara hii, yafuatayo ni maelezo ya ufuatiliaji huo kwa kila sekta:

I. Sekta ya Kazi:

Sekta hii ni miongoni mwa sekta muhimu inayosimamia na Wizara hii, katika utekelezaji wa kimajukumu ya sekta hii, Idara ya Ajira na Kamisheni ya Kazi, Idara ya Usalama na Afya Kazini, zinahusika moja kwa moja na sekta hii.

Katika kufuatilia Kamati iligundua kuwepo kwa changamoto zifuatazo:

- i. Changamoto inayohusiana na Mikataba ya Ajira katika sekta binafsi. Kamati ilipata fursa ya kutembelea Mahoteli mbali mbali yaliyopo Kaskazini na Kusini Unguja na kuweza kuzungumza na Wafanyakazi wa Hoteli hizo. Katika ziara hizo kamati iligundua kwamba kuna idadi kubwa ya Wafanyakazi wa mahoteli ambao wanafanya kazi bila ya kuwa na mikataba ya ajira.
- ii. Changamoto ya Mazingira mazuri ya kufanyia kazi, hili ni tatizo ambalo Kamati imeligundua wakati ilipofanya ziara katika sehemu tofauti, hasa katika sekta binafsi ambapo asilimia kubwa ya wafanyakazi wanaofanya kazi katika mazingira magumu wanashindwa kutumia vifaa vya kazi ili kuweza kujikinga na athari za kimwili.

- iii. Changamoto inayohusiana na kukosekana kwa bima za afya kwa baadhi ya wafanyakazi katika sekta ya umma na sekta binafsi. Hali hii inapelekea waajiriwa kushindwa kumudu gharama za matibabu wakati wanapopatwa na matatizo ya kiafya kazini.

MAAGIZO YA KAMATI:

- i. Kamati inaitaka Wizara kufuatilia kwa ukaribu zaidi suala la wafanyakazi walio katika sekta binafsi ili kuhakikisha wanapatiwa mikataba ya Ajira.
- ii. Wizara kwa kupitia Idara ya Usalama na Afya Kazini, ihakikishe kwamba wafanyakazi wanapatiwa vifaa vya kujikinga na madhara wakati wa kazi, lakini pia kuwataka Waajiri kuwasimamia wafanyakazi waweze kutimiza wajibu huo. Na hili litawezekana kwa kuhakikisha kuna Kanuni maalumu zinazowabana Waajiri ili waweze kulisimamia suala hilo, pamoja na kuajiri wataalamu wa kutosha kwa ajili ya kufanya ukaguzi huo.
- iii. Serikali, kupitia Wizara ya Fedha na Wizara hii, kuhakikisha suala la kuwapatia bima ya Afya Wafanyakazi wote wa sekta ya Umma linafanyiwa kazi kwa haraka iwezekanavyo.
- iv. Serikali kupitia Wizara hii, iandae *data base* ya Mahoteli yaliyopo Unguja na Pemba, ambayo itaonesha idadi ya Wafanyakazi waliopo katika Hoteli hizo pamoja na asili yao, huduma wanazopatiwa Mfano ZSSF, Bima ya Afya, Kuwepo kwa Mkataba wa Ajira au la, n.k. database hii inaweza kutumika katika kurahisisha ufuatiliaji wa maslahi ya wafanyakazi hao kwa ukaribu zaidi.

II. Sekta ya Uwezeshaji.

Sekta hii ina umuhimu wa kipekee katika kuhakikisha kwamba Wananchi wanawezeshwa katika kujikwamua na hali ya umaskini. Uwezeshaji unaofanyika ni kwa kupitia njia mbali mbali ambazo Serikali kupitia Wizara hii imezianzisha kwa lengo la kuwaletea wananchi maendeleo. Idara ya Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi; Idara ya Maendeleo ya Ushirika; na Idara ya Mikopo (Mfuko wa Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi); ndizo zinazohusika kwa ukaribu zaidi katika kuhakikisha malengo hayo yanafikiwa kwa ufanisi.

Kamati katika kufuatilia utekelezaji wa majukumu hayo imegundua yafuatayo:

- i. **Pensheni ya Wazee:** Suala la kuwapatia wazee waliotimia umri wa miaka 70, pensheni ya shilingi elfu 20,000 kwa mwezi ni suala la kupongezwa. Katika kufuatilia utekelezaji wa shughuli hii, kamati imegundua kwamba utaratibu huu ulianzishwa tarehe 15 Aprili, 2016, ambapo hadi kufikia mwezi wa Novemba, 2016, jumla ya shilingi **2,470,140,000** zimepatikana. Hata Kamati imebaini kwamba, suala hili limegubikwa na utata mkubwa, ambapo bado kuna changamoto ya kujua idadi halisi ya wazee waliosajiliwa. Hali hii inatokana na kutokuwepo kwa hesabu sahihi zinazoonesha fedha zilizotumika, wazee waliopungua kutokana na vifo na idadi ya wazee walioongezeka kwa kila mwezi. Kamati iligundua tatizo hilo baada ya kutaka ufafanuzi wa kina katika matumizi ya fedha hizo, lakini kwa bahati mbaya majibu yalikuwa yenye kukanganya.
- ii. **Suala la Mikopo:** Katika kufuatilia utekelezaji wa shughuli ya utoaji wa mikopo, Kamati imegundua kwamba, Wizara inafanya jitihada katika kutoa mikopo kwa wajasiriamali, lakini kuna tatizo kubwa katika urudishwaji wa mikopo hiyo. Hii inatokana na kukosa utaratibu mzuri wa kuwa na kumbukumbu za kutosha kuhusiana na taarifa za wakopeshwaji.
- iii. **Vyama vya Ushirika:** Kamati imepata fursa ya kutembelea vyama mbali mbali vya ushirika ili kuona ni jinsi gani wananchi wanajikita katika kufanya shughuli mbali mbali za kujiletea

maendeleo. Changamoto iliyopo ni kwamba, ukosefu wa masoko kwa bidhaa mbali mbali zinazozalishwa na vikundi hivyo bado ni tatizo.

MAAGIZO YA KAMATI:

- a. Kamati inaiagiza Wizara, kuhakikisha fedha zinazotumika kwa ajili ya kulipa pensheni jamii kwa Wazee zinawekewa kumbukumbu sahihi, zenye kuonesha matumizi halisi, ikiwemo idadi ya wazee waliosajiliwa, waliolipwa, na ambao wamefariki. Utaratibu huu uwe unafanyika kwa kila mwezi.
- b. Kamati imepata taarifa kwamba kuna ukaguzi unafanywa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kuhusiana na Pensheni jamii. Hivyo, Kamati inaitaka Serikali kuharakisha ukaguzi huo, na Ripoti yake iletwe ndani ya Baraza la Wawakilishi. Vile vile, endapo itabainika kwamba kuna watu wamehusika katika kufanya ubadhirifu wa fedha hizi hatua za kisheria zichukuliwe dhidi yao.
- c. Kamati inaiagiza Wizara kuandaa *data base* ambayo itakuwa na orodha halisi ya wahusika wanaopatiwa mikopo, sehemu wanazofanyia kazi, maeneo wanayoishi, taarifa za malipo ya mikopo kwa kila mwezi, n.k. *data base* hii itaiwezesha kutumika katika kuwafuatilia wadaiwa wakati wa kurejesha mikopo, pia kujua biashara inayofanyika baada ya kupatiwa mkopo, lakini pia kuweza kujua hali ya urejeshaji mikopo. Ambapo hii itasaidia Wizara kuwajua wadaiwa sugu na kuweza kuwaepuka wanapotaka kupatiwa mikopo kwa mara nyengine.
- d. Kamati inaitaka Wizara kutoa mafunzo kwa wanaotaka kupewa mikopo kabla ya kutoa mikopo hiyo, ili kuwapa muongozo sahihi wa jinsi ya kutumia fedha za mkopo kwa lengo la kupata faida na kuweza kurejesha mkopo.

III. Sekta ya Vijana.

Wizara hii pia imepewa jukumu la kuhakikisha kwamba Vijana ambao ndio kundi lenye idadi kubwa ya watu katika nchi yetu, linasimamiwa ipasavyo katika kuhakikisha linafikia malengo yao. Serikali katika kusimamia suala la vijana imeanzisha utaratibu mahususi wa kuwaletea maendeleo katika njia ya kuwashirikisha katika shughuli mbali mbali za kijamii, kisiasa na kiuchumi. Katika usimamizi wa sekta hii, Idara ya Maendeleo ya Vijana na Baraza la Vijana vyote kwa pamoja vinahusika kwa karibu zaidi.

Kamati katika ufuatiliaji wa utekelezaji wa majukumu ya Wizara katika muelekeo wa kundi hili la Vijana, ilijikita katika mambo mengi yakiwemo yafuatayo:

- i. **Ajira kwa Vijana:** Suala la ajira kwa vijana limeonekana kuwa ni changamoto kubwa inayoikabili Wizara hii pamoja na Serikali kwa ujumla. Hii inatokana na ukweli kwamba vijana wengi wamejengeka na imani kwamba ajira ni lazima itokane na sekta iliyo rasmi au kutoka Serikalini. Hali hii imesababisha vijana wengi hasa waliomaliza katika vyuo vikuu kukaa bila ya kujishughulisha wakisubiri ajira kutoka Serikalini.
- ii. **Ukosefu wa ajira katika mahoteli kwa vijana wazawa:** Kamati wakati ilipopata fursa ya kukagua hoteli mbali mbali za kitalii iligundua kwamba, waajiriwa wengi waliopo katika hoteli hizo ni wageni kutoka nje ya Zanzibar. Hii inatokana na kutokuwepo kwa mkakati maalumu wa

Kiserikali unaowalazimisha wawekezaji kuweka asilimia maalumu ya ajira kwa vijana wa Zanzibar.

- iii. **Mabaraza ya Vijana:** Kamati katika kufuatilia utekelezaji wa kazi za Wizara, ilipata nafasi ya kuyatembelea mabaraza ya Vijana, katika ngazi ya Taifa, Wilaya na Shehia. Changamoto zifuatazo ziligundulika katika utekelezaji wa kazi hiyo:
- a. Ukosefu wa Bajeti: Mabaraza ya Vijana yanakabiliwa na ukosefu wa Bajeti. Hali iliyopelekea kufanya kazi katika wakati mgumu. Katika mwaka wa fedha 2016/2017 Mabaraza ya Vijana hayakupangiwa bajeti ya fedha, hivyo shughuli zote za mabaraza haya zilifanyika katika hali ngumu sana. Afisi za Wakuu wa Wilaya ndizo zilizotumika kuyasaidia mabaraza haya kwa hali na mali, wakisaidiana na Wawakilishi na Wabunge wa Majimbo.
 - b. Ukosefu wa Ofisi za kudumu: Baraza la Vijana Taifa halina ofisi ya kudumu na ya kutosheleza kwa ajili ya utekelezaji wa shughuli zake. Vile vile mabaraza ya Vijana ya Wizaya na Shehia yanakosa ofisi za kufanyia kazi zao hali inayopelekea kutumia ofisi za Wakuu wa Wilaya ambazo pia zina ufinyu wa nafasi. Hivyo, suala la vitendea kazi limekuwa ni changamoto pia.
 - c. Uwepo wa Idadi kubwa ya Mabaraza ya Vijana: Idadi ya Mabaraza yote kwa Unguja na Pemba ni 396, kati ya hayo 384 ni Mabaraza ya Shehia, 11 ni Mabaraza ya Wilaya na 1 ni Baraza la Taifa. Kamati imebaini kwamba kwa idadi hii ya Mabaraza italeta changamoto kubwa kwa Serikali hasa changamoto ya kifedha.
 - d. Mashirikiano madogo baina ya Viongozi wa Mabaraza na Uongozi wa juu wa Wizara: Kamati baada ya kuyatembelea mabaraza imegundua kuwepo kwa malalamiko kutoka kwa Vijana, yanayotokana na ushirikiano mdogo wanaoupata kutoka kwa Wizara hasa wanapokuwa na shida inayohusiana na fedha au ushauri.
 - e. Changamoto ya Kisheria: Mabaraza ya Vijana yameanzishwa kwa mujibu wa Sheria ya Kuanzisha Baraza la Vijana la Zanzibar Nam. 16 ya 2013. Miongoni mwa changamoto hizo, ni kutokuwepo kwa mgawanyo wa madaraka ndani ya Mabaraza, Mamlaka makubwa aliyopewa Katibu Mtendaji pekee, Wenyeviti na Makamo Wenyeviti wa Mabaraza kutokupewa mamlaka yoyote ndani ya Baraza la Taifa n.k.
 - f. Baraza la Taifa kutokuwa na uwezo wa kujitegemea: Kwa mujibu wa kifungu cha 3 cha Sheria ya Kuanzisha Baraza la Zanzibar, kinaeleza kwamba Baraza litakuwa ni chombo kinachojitegemea na litakuwa na hadhi ya kurithiwa, kushitaki na kushitakiwa, kumiliki mali, kuuza na kununuwa mali n.k. Hata hivyo, hadi sasa Baraza lipo chini ya Wizara na linaitegemea Wizara kwa asilimia 100.
 - g. Ukosefu wa masoko kwa shughuli na bidhaa zinazozalishwa katika Mabaraza mbali mbali: Kamati imegundua kwamba vijana wengi wamehamasika na suala la kujikusanya na kujiunga katika Mabaraza, hivyo, wameanza kujishughulisha katika uzalishaji wa bidhaa mbali mbali za kilimo, ufugaji, ujasiriamali n.k. Hata hivyo wanakabiliwa na changamoto kubwa ya kukosa masoko.

MAAGIZO YA KAMATI:

- a. Kamati inaiomba Serikali kuhakikisha katika mwaka wa fedha **2017/2018** itengwe bajeti maalumu kwa ajili ya utekelezaji wa shughuli za Mabaraza ya Vijana.
- b. Kamati inaitaka Serikali kuitengea fedha Wizara ili iweze kukamilisha ujenzi wa jengo la Ofisi liliopo Kwerekwe, ili Baraza la Vijana la Taifa liweze kupata ofisi ya kudumu na ya kutosheleza.
- c. Kwa kuwa idadi ya Mabaraza imekuwa kubwa sana, Kamati inaishauri Serikali kufanya marekebisho ya Sheria ya Kuanzisha Baraza la Vijana la Zanzibar, ili kuwa na mabaraza ya idadi maalumu katika kila Wilaya, kuliko kuwa na Baraza katika kila Shehia. Hii itarahisisha ufanisi

wa kuyaratibu hayo mabaraza. Vile vile, marekebisho hayo yazingatie changamoto nyengine zilizoonekana kama zilivyoainishwa hapo juu.

- d. Ili kutatua changamoto ya masoko, Kamati inaishauri Serikali kuandaa mkakati maalumu utakaowataka wawekezaji hasa katika sekta ya mahoteli ya kitalii kutokuagizia baadhi ya bidhaa kutoka nje ya Zanzibar, ambazo upatikanaji wake ni wa urahisi ndani ya Zanzibar, mfano bidhaa za kilimo na mifugo.
- e. Kamati pia inaishauri Serikali kupitia Wizara, kuanzisha utaratibu ambao utatoa fursa kwa mabaraza ya Vijana kuweza kupatiwa mikopo ili wajiendeleze na shughuli zao za kimaendeleo.
- f. Kamati inaitaka Serikali kuanzisha sera na Sheria maalum ambayo itawalazimisha wawekezaji katika sekta binafsi, kuweka asilimia maalum ya ajira kwa wazawa.

IV. WAZEE

Kundi jengine la kijamii ambalo Wizara imepewa majukumu ya kulishughulikia ni kundi la Wazee. Ili kuhakikisha Wazee wanakuwa katika hali nzuri ya kimaisha, jitihada zimewekwa na Serikali katika kuimarisha mazingira yao. Idara ya Wazee na Ustawi wa Jamii ambayo ipo chini ya Wizara hii inahusika kwa ukaribu zaidi. Kamati katika kufuatilia kwa kiasi gani Wizara inawashughulikia wazee, ilipata fursa ya kuzitembelea nyumba za wazee zilizopo Unguja (Sebleni) na Pemba (Limbani) na kupata fursa ya kuzungumza na wazee waliopo katika nyumba hizo, changamoto zifuatazo ziligundulika na Kamati:

- i. Huduma dhaifu za chakula wanazopatiwa wazee wa Sebleni: Kamati haikuridhishwa na huduma ya chakula wanayopatiwa wazee wa nyumba ya Limbani pamoja na ile ya Sebleni, ambapo kiuhalisia haiendani na gharama za fedha zinazolingizwa na Serikali. Uchanganuzi wa fedha hizo ni, shilingi **milioni 7** kwa nyumba ya Sebleni, ambayo ina wazee 31, shilingi **milioni 5** kwa nyumba ya Welezo ambayo ina wazee 34 na shilingi milioni **1.5** kwa nyumba ya Limbani Pemba ambayo ina wazee 8, kwa kila mwezi.

Chakula hicho hakina mchanganyiko wa aina tofauti za vyakula vinavyotakiwa kuliwa na binaadamu, kama matunda, mbogamboga, maziwa n.k

- ii. Wahudumu wa nyumba za wazee kutolipwa posho la mazingira magumu, Idara hii ilipokuwa Wizara ya Afya walikuwa wakipewa.
- iii. Utofauti wa kiwango cha huduma wanazopewa wazee katika nyumba hizi.
- iv. Ukosefu wa uzio katika nyumba ya Limbani Pemba, hali inayopelekea kutokuwa na usalama wa uhakika.
- v. Hali ya mazingira hairidhishi, uchafu, baadhi ya swichi za umeme ni mbovu, vyoo vichafu, nyumba chafu n.k.

MAAGIZO YA KAMATI:

- a. Kamati inaitaka Wizara kuandaa utaratibu maalumu, ambao utakuwa na usawa wa huduma zinazotolewa kwa nyumba hizi, katika ubora, ili kuondosha dhana ya utofauti, hasa ukizingatia kwamba wazee hawa wote wana haki sawa sawa mbele ya jamii.

- b. Kamati inaitaka Wizara kuwapatia huduma wazee zinazoendana na gharama ya fedha zinazotolewa na Serikali.
- c. Kamati inaitaka Wizara kuhakikisha kwamba nyumba ya Limbani inawekewa uzio, ili kuwaweka wazee hao katika mazingira yaliyo salama.

V. WANAWAKE NA WATOTO

Wizara pia inahusika kwa kiasi kikubwa katika kusimamia suala zima linalohusu ustawi wa wanawake na watoto, nayo ikiwa ni sehemu kubwa ya jamii yetu. Lengo la Serikali la kuunda Wizara hii ni kuhakikisha kwamba jamii nzima inathaminiwa na kupata maslahi yake kwa kulindwa, kutetewa na kusaidiwa kuyaendeleza maisha yao. Wanawake na watoto wamekuwa ni sehemu muhimu katika jamii kwa kuzingatia kwamba Taifa la kesho linajengwa na mtoto wa leo, na Taifa la leo linalolewa na mwanamke. Idara ya Maendeleo ya Wanawake na Watoto ndio Idara inayohusika kwa karibu katika kulisimamia hili.

Katika utekelezaji wa kazi zake Kamati, ilijikita zaidi kuangalia suala zima la unyanyasaji wa kijinsia na udhalilishaji wa watoto linashughulikiwa kwa kiasi kikubwa.

Ili kujua undani wa suala hili, kwa sababu limekuwa likikuwa siku hadi siku, Kamati iliandaa Kikao cha pamoja na wadau wote wanaohusika na usimamizi wa suala hili wakiwemo, Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na watoto, Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka akiwemo Mkurugenzi mwenyewe, Kamishna Mkuu wa Polisi, Mkemia Mkuu wa Zanzibar, Wizara ya Afya, Mahakama n.k

Kamati iligundua changamoto zifuatazo ambazo kwa kiasi kikubwa zinachangia katika kulifanya tatizo hili liendelee kukuwa:

- i. Ukosefu wa kifaa cha DNA, ambacho kina nafasi kubwa ya kutambua vielelezo vya ushahidi kwa njia ya kitaalamu, hasa ukizingatia kwamba matukio haya hufanyika kwa njia ya siri, hivyo ni muhimu na ni lazima kuweza kutumia njia za kisayansi kuweza kutambuwa vinasaba vya muhusika. Suala la udhalilishaji dunia nzima ni sayansi pekee ndiyo inayoweza kuwatambua wahusika, kukosekana kwa kifaa hiki ni kukubali kuwapa wadhalilishaji nafasi ya kuendelea kuwadhalilisha watoto kwani wanajua wazi kwamba ni vigumu sana kuweza kupatikana na hatia kwa njia za kawaida.
- ii. Suala la maadili: Imegundulika kwamba ukosefu wa maadili kwa wahusika wanaosimamia kesi hizi yamepunguwa kwa kiasi kikubwa. Wenye dhamana kushughulikia masuala haya ikiwa watakosa uadilifu ikiwemo Polisi, Ofisi ya DPP, Mahakama, Madaktari na wengineo mmoja tu kati ya hao akikosa uadilifu kwenye kazi zake basi kazi ya kuwatia hatiani mtuhumiwa inakuwa ni ngumu. Mfano hata tendo likifanyika na daktari tu kwa kukosa maadili na uadilifu kwenye ripoti yake akasema kwamba hakuna tendo lililofanyika basi tayari ni ngumu kwa Muendesha Mashtaka kuishawishi Mahakama kwenye suala kama hilo ili Mahakama iweze kumtia hatiani mtuhumiwa.
- iii. Ukosefu wa uelewa wa jamii jinsi ya kulishughulikia suala hili, kwa kujikita zaidi katika kutibu matukio haya wakati tayari yameshatokea, badala ya kushughulika zaidi na jinsi ya kuyakinga yasitokee.

- iv. Uwepo wa sehemu nyingi za starehe ambazo zinaruhusu watoto wa umri mdogo ambao bado ni wanafunzi, bila ya kuchukuliwa hatua stahiki.
- v. Suala la muhali kwa jamii ya Zanzibar.
- vi. Kubadilika kwa utaratibu mzima wa malezi ya watoto kwa wazee wao, ambapo watoto wamekuwa na uhuru uliopita mipaka, mapenzi yaliyopitiliza kwa watoto, maadili na dini kutozingatiwa tena, n.k.

MAAGIZO YA KAMATI:

- a. Kamati inaitaka Serikali kufanya utaratibu wa haraka, ili kuwezesha kupatikana kwa mashine ya DNA, ingawa suala hili linajulikanwa kuwepo katika mradi wa *Legal Sector Reform*, ambao DNA imepangwa kununuliwa katika awamu ya pili ya mradi huo, lakini Kamati inaona ipo haja ya kutafuta njia mbadala na ya haraka kwa sababu kwa sasa hali ni mbaya na inazidi kuwa mbaya. Kamati inapendekeza katika mwaka wa fedha 2017/2018 Serikali kutenga fungu maalumu la kununulia kifaa hichi, na ikishindikana njia hii basi Serikali ipunguze baadhi ya vifungu vya fedha za Bajeti kwa kila Wizara ili kifaa hichi kiweze kununuliwa kwa haraka zaidi.
- b. Kamati inaitaka Serikali kuhakikisha kwamba wale wote wanaokiuka maadili yao ya kazi katika kulishughulikia suala hili wachukuliwe hatua za kinidhamu na kisheria.
- c. Kamati inaitaka Wizara iandae programu maalumu ya kuwaelimisha wazee pamoja na jamii kwa ujumla ni jinsi gani jamii itajikinga na matatizo haya badala ya kuwaelekeza kuyatibu baada ya kwisha kutokea. Vituo vingi ambavyo vimeanzishwa vina lengo la kutibu tatizo hili badala ya kulikinga, kwa mfano maofisa ustawi wa jamii, vituo vya mkono kwa mkono, kuwepo kwa simu za kuripoti matukio haya yanapotokea n.k. Sheria, Kanuni na taratibu zianzishwe kuwachulia hatua wazee wanaowaachia watoto kushiriki katika starehe za usiku, wanaovaa mavazi yasiyokuwa ya staha n.k.
- d. Kamati inaitaka Serikali kuyafungia maeneo yote ya starehe ambayo yanaruhusu kushiriki kwa watoto ambao wana umri mdogo na ambao bado ni wanafunzi.
- e. Kamati inaitaka Jeshi la Polisi kuwachukulia hatua za kinidhamu askari pamoja na mzee yeyote atakayehusika na kuchukuwa hatua ya kufuta kesi ya udhalilishaji. Kwa sababu kesi ya jinai ni kesi ya Serikali, hivyo hakuna mtu mwenye mamlaka ya kuifuta kesi hiyo kinyume na utaratibu wa kisheria.

MASWALA YA JUMLA YALIYOJITOKEZA WAKATI WA KAZI ZA KAMATI:

Kamati katika kutekeleza majukumu yake ilikutana na maswala yafuatayo ambayo yanahusika na Wizara hii:

1. Suala la Kesi ya Mtoto Ibrahim Abdalla.

Ili kuhakikisha kwamba kuna utekelezaji wa majukumu kwa ufanisi zaidi baina ya mihimili mitatu (Mahakama, Serikali na Baraza la Wawakilishi) ya dola, Kanuni ya 59 (4) inaeleza kwamba, “*Ni marufuku kwa Mjumbe yeyote kusema jambo lolote ambalo langojea uamuzi wa Mahakama...*”. Hivyo kwa mujibu wa Kanuni hii Kamati hii isingepaswa kulizungumzia suala la mtoto Ibrahim Abdalla ndani ya Taarifa hii.

Hata hivyo, Kamati imeamua kulizungumza kwa sababu zifuatazo:-

- i. Kuhakikisha kwamba haki na maslahi ya mtoto Ibrahim yanalindwa na kupatikana.
- ii. Ili kuiwezesha Mahakama kufanya kazi yake kama inavyotakiwa, kutokana na ukweli kwamba kwa sasa Mahakama inashindwa kutoa maamuzi juu ya kesi hii kwa sababu Wizara imeshatowa hukumu kabla ya Mahakama, kwa kumtorosha mtoto Ibrahim Abdalla na kumpeleka kusikojulikana.

Maelezo ya kesi:

Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari ya Baraza la Wawakilishi katika kutekeleza majukumu yake ya Kikatiba, Kisheria pamoja na Kanuni za Baraza la Wawakilishi, ilipokea maombi ya barua kutoka kwa Bi Mashavu Kombo Maskini (Mlezi wa Mtoto Ibrahim) ya tarehe **24/08/2016** ya kuomba kusaidiwa katika kutekelezwa Agizo la Mufti wa Zanzibar la kukabidhiwa rasmi mtoto Ibrahim Abdalla.

Agizo hilo lilitolewa na Mufti wa Zanzibar baada ya kutokea mgogoro baina ya mlezi wa mtoto huyo na mtu anayedaiwa kuwa baba (Bw. Johnston Silas Mkaka) wa mtoto ambaye anadai apewe mtoto wake, ambaye alimtelekeza kwa mlezi huyo tokea mama mzazi wa mtoto huyo alipofariki wakati mtoto akiwa mdogo.

Ili kuweza kujiridhisha juu ya Kadhia hii na kupata ufafanuzi wa kina kabla ya kuchukuwa hatua yoyote, tarehe **29/08/2016**, Kamati ilifanya kikao na Katibu Mkuu wa Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto kuhusiana na kadhia hii ambapo aliieleza Kamati kwamba, mtoto Ibrahim alichukuliwa na Uongozi wa Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto, kupitia Idara ya Ustawi wa Jamii na kuhifadhiwa katika nyumba ya Serikali ya kulelea watoto iliyopo Mazizini, baada ya kutokea mzozo baina ya mlezi na baba wa mtoto huyo, mzozo uliopheleka baba wa mtoto kumuiba mtoto na kwenda nae kusikojulikana mpaka pale Jeshi la Polisi lilipoingilia kati na kumpata mtoto huyo.

Hivyo, hatua ya kumuhifadhi mtoto huyo katika nyumba ya Serikali ni kwa sababu za kiusalama, na Katibu Mkuu aliahidi mbele ya Kamati kuwa hawezi kumtoa mtoto kumpa mtu yeyote hadi pale mzozo huo utakapopatiwa ufumbuzi wa kisheria.

Baada ya Kamati kupata maelezo ya Wizara, ilifanya ziara katika nyumba ya kulelelea watoto Mazizini na kupata nafasi ya kuzungumza na mtoto Ibrahim, ambaye aliiomba Kamati imsaidie arejeshwe kwa mlezi wake ili akaendeleo na masomo ya skuli na madrasa.

Mnamo tarehe **31/08/2016** Kamati ilimuandikia barua rasmi yenye kumbukumbu namba **BLW/K.10/17 VOL.III/16**, Katibu Mkuu kuhusiana na kadhia ya mtoto Ibrahim ambapo ilitoa maagizo manne, yakiwemo kutekelezwa kwa agizo la Mufti la kumrejsha mtoto kwa mlezi wake (Bi Mashavu Kombo Maskini) na kumpa onyo kali la maandishi Ndg. Johnson Silas Mkaka aache tabia ya kuingilia uhuru wa mtoto Ibrahim na asirejee kitendo cha kumuiba kutoka kwa mlezi wake.

Baada ya kutotekelezwa kwa maagizo ya Kamati yaliyotolewa kwa barua iliyotajwa hapo juu, na baada ya Kamati kupata taarifa kwamba mtoto Ibrahim ameondoshwa katika nyumba ya kulelea watoto na kukabidhiwa kwa Ndg. Johnson Silas Mkaka na uongozi wa Wizara, tarehe **20/11/2016**, Kamati ilifanya kikao na Mhe. Waziri na Mhe. Naibu Waziri ili kutaka kujuwa ni sababu zipi zilizopelekea kutotekelezwa kwa agizo la Mufti na maagizo ya Kamati. Pia Kamati ilitaka kujuwa utaratibu gani wa kisheria na kiutawala ulitumika kumtoa mtoto na kukabidhiwa kwa Ndg. Johnson Silas Mkaka.

Baada ya Kamati kutopata maelezo ya kujiridhisha juu ya kilichotokea, ilitoa maagizo kupitia barua ya tarehe **21/11/2016** yenye kumbukumbu Namba **BLW/K.10/17 VOL.III/28**, ikiwemo kumtaka Waziri ndani ya muda wa siku saba kuanzia tarehe 20 hadi tarehe 26 Novemba 2016, mtoto awe amesharudishwa katika Nyumba ya Kulelea Watoto - Mazizini, na kumuwasilisha mbele ya Kamati, ili taratibu nyengine ziweze kuendelea.

Katika hali ya kushangaza na kusikitisha, tarehe **24/11/2016** Kamati ilipokea barua ya majibu ya Wizara kuhusu maagizo ya Kamati ya tarehe **21/11/2016** ambapo pamoja na majibu mengine Wizara ilieleza yafuatayo:

“kuhusu suala la kumrejsha mtoto na kumuwasilisha mbele ya Kamati yako naomba kukufahamisha kuwa suala hili tayari limeshafikishwa Mahakamani na hatua yoyote kuhusu shauri hilo linapaswa kutolewa na muhimili wa Mahakama na sio Wizara”

Kamati imesikitishwa na majibu haya, kwa sababu maelezo ya barua ya tarehe **24/11/2016** yenye kumbukumbu namba **MMK/424/2016** iliyotoka kwa Mrajis wa Mahakama kwenda kwa Wizara, inaonesha kwamba kesi hiyo imefunguliwa tarehe **21/11/2016**, ambayo ni siku ya pili baada ya Kikao cha Kamati na Waziri kilichofanyika siku ya tarehe **20/11/2016** na kumtaka Waziri amrejeshe mtoto ndani ya siku saba.

Baada ya Kamati kupata mashaka kuhusu kesi hiyo kuwepo Mahakamani, tarehe **25/11/2016** Kamati ilifanya kikao cha pamoja na Waziri wa Nchi Ofisi ya Makamo wa Pili wa Rais ambapo ilishauriwa na kukubaliwa na Kamati kwamba ni vizuri kushirikisha taasisi nyengine ambazo zinahusika na kadhia hii, ili kupata msimamo wa Wizara juu ya suala hili.

Tarehe **28/11/2016** Kamati ilikutana pamoja na taasisi mbali mbali zikiwemo, Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais, Wizara ya Katiba, Sheria, Utumishi wa Umma na Utawala Bora, Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto, Kamanda wa Polisi Mkoa wa Mjini Magharibi, Afisi ya Mufti n.k, na kauli ya mwisho ya Wizara ni kwamba haina uwezo wa kumrejsha mtoto. Kauli ambayo iliwasikitisha wajumbe wote waliokuwepo katika kikao hicho, hasa ukizingatia kwamba ilitolewa mbele ya Mwenyekiti wa Kamati na viongozi mbali mbali wa Serikali, kama, makatibu wakuu wa Wizara, Mufti Mkuu wa Zanzibar, Mkuu wa Mkoa, Kamanda wa Polisi Mkoa wa mjini Mjini Magharibi n.k.

Na kwa kupitia **barua ya tarehe 28/11/2016**, Wizara ilieleza kwamba:

“..... Wizara haina mamlaka ya kushinikiza baba mzazi kumrejsha mtoto. Hata hivyo, kama Kamati inaona ina mamlaka ya kumrejsha au kumnyang'anya mtoto kwa mzazi wake Wizara haina pingamizi”

Mbali na barua hiyo Wizara iliwasilisha kwa Kamati nyaraka tofauti zinazohusiana na kadhia hiyo. Baada ya Kamati kupitia nyaraka hizo, ilibaini yafuatayo:

1. Barua zinaonesha kesi (Mdai ni bi Mashavu Kombo Masikini, Kesi Namba **14/2016**) imefunguliwa tarehe **21/11/2016**, kwa mujibu wa barua ya Mrajis ya tarehe **24/11/2016** ambapo inaonesha ni siku moja baada ya Kamati kumtaka Mhe. Waziri kumrudisha mtoto na kumfikisha mbele ya Kamati.

2. Tarehe **14/11/2016** Waziri alimwandikia barua yenye kumbukumbu namba (**WKUWVWW/2016/VOL.1/30/W.12**), Ndg. Johnson Silas Mkaka kumtaka amrejeshe mtoto katika nyumba ya watoto Mazizini, ambapo tarehe **16/11/2016**, Ndg. Johnson Silas Mkaka anajibu kwa kusema hawezi kumrudisha mtoto huyo kwa sababu kesi ipo Mahakamani, na haitakiwi kuingiliwa na muhimili mwingine. Hivyo, Kamati imebaini kuna utata kuhusiana na tarehe hasa iliyofunguliwa kesi Mahakamani, ambapo baadhi ya barua zinaonesha kesi ilifunguliwa tarehe **21/11/2016**, lakini maelezo ya baba mtoto yanaonesha kesi ilifunguliwa kabla ya tarehe hiyo. Hali hiyo inaifanya Kamati kuwa na wasiwasi wa kuwepo hujuma inayofanywa ili kuifanya Kamati isiweze kulishughulikia suala hili kwa kisingizio cha kuwepo kesi Mahakamani.

3. Udhaifu kwenye barua ya Ndg. Johnson Silas Mkaka pamoja na Wizara kwa kusema kwamba suala hili lipo Mahakamani wakati kumbe kama ni kweli lipo huko ni kuanzia tarehe 21/11/2016 baada ya Kamati kukaa na Mhe. Waziri na si kabla ya hapo.

MAONI NA MAAGIZO YA KAMATI:

1. Kutokana na yote yaliyotokea, Kamati inapenda kueleza masikitiko yake, kutokana na kukosa mashirikiano kutoka kwa Wizara, pamoja na kupuuzwa kwa maagizo ya Kamati, hali iliyopelekea suala hili kukosa ufumbuzi hadi hii leo. Kutokana na hali hii, Kamati inaona kitendo hicho ni kwenda kinyume na maadili ya utumishi wa umma, hivyo inaishauri hatua kali za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya wahusika, kwa maslahi ya wananchi wa Zanzibar.
2. Kamati inaomba uanzishwe utaratibu maalumu kama haupo, wa jinsi ya kuwatoa watoto kwenye nyumba ya Mazizini ili kunusuru watoto kudhuriwa au kujikuta wameingizwa kwenye mikono ya wahalifu, kutokana na ukweli kwamba, Wizara hutumia maagizo ya mdomo kwenda kwa Mkuu wa Nyumba hiyo, utaratibu ambao unaweza kutumika vibaya endapo mtu amekusudia kutekeleza uovu dhidi ya watoto waliopo hapo.
3. Kwa kuwa Kamati haijuwi sehemu alipo mtoto Ibrahim kwa sasa, na haijui usalama wa maisha yake uko katika hali gani, Kamati inaiomba Serikali kutumia uwezo na nguvu zake kuhakikisha mtoto anarudishwa Zanzibar ili kumuepusha na kuzidi kuathirika kisaikolojia kwani mazingira anayoishi kwa sasa hajawahi kuyaishi katika umri wake wote. Kuendelea kuwepo huko kunamkosha haki zake za msingi ikiwemo ulinzi, amani, usalama wake binafsi, elimu.
4. Kwa kuwa nyaraka zilizowasilishwa kwenye Kamati zina utata juu ya lini kesi hii imefunguliwa Mahakamani, Kamati inaomba suala hili lifuatiliwe kupitia Ofisi ya Mrajis wa Mahakama Kuu Zanzibar, na ikiwa kuna udanganyifu wowote umefanyika wa kuipatia Kamati taarifa ambazo si sahihi, basi hatua za kisheria (**Kwa mujibu wa Sheria ya Kinga, Fursa na Uwezo wa Wajumbe namba 4, 2007**) na za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya wahusika.
5. Kutokana na kuwepo kwa agizo la Mhe. Makamu wa Pili wa Rais kuitaka Wizara kumrejesha Mtoto katika nyumba ya kulelea watoto – Mazizini, na kwa kuwa agizo hilo halijatekelezwa hadi leo, Kamati inaona hiki ni kitendo cha kukiuka maadili ya uongozi kilichofanywa na watendaji wa Wizara hii, hivyo hatuwa za kinidhamu zichukuliwe dhidi yao.
6. Mwisho, kwa kuwa lengo la Kamati si kuingilia suala liliopo Mahakamani bali ni kuhakikisha mtoto anarudishwa kwenye Nyumba ya Kulelea Watoto na taratibu nyengine za kimahakama

ziweze kuendelea, hivyo bado kitendo cha Wizara cha kumkabidhi mtoto kwa anayedaiwa kuwa ni baba wa mtoto Ibrahim si sahihi na kimekiuka utaratibu wa kiutawala (Agizo la Mufti na Maagizo ya Kamati). Lakini pia kitendo hicho kimekiuka taratibu za kimahakama kwa kuwa Mahakama ndiyo ilipaswa kutoa maamuzi juu ya nani mwenye haki ya kupewa mtoto na sio Wizara. Kamati haiungi mkono kitendo hiki na inaomba sana arejeshwe haraka iwezekanavyo.

Kamati imesikitishwa na hatua iliyochukuliwa na Wizara, ya kumtorosha mtoto Ibrahim, na kumpeleka kusikojulikana kitendo ambacho kilitarajiwa kifanywe na mtu mwingine na sio Wizara inayosimamia maslahi mema ya watoto, na inaitaka Wizara kutorudia tena kitendo hicho ambacho kinakiuka Sheria za nchi.

2. Suala la kuhamishwa Bi Saada Abuubakar Abdi.

Bi Saada ni mfanyakazi wa Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto, ambaye alikuwa ni Msimamizi Mkuu wa Nyumba ya Kulelela Watoto Mazizini. Wakati Kamati ikiendelea na kazi zake za Kawaida ililazimika kumwita na kutaka atowe ufafanuzi kuhusu suala la mtoto Ibrahim Abdallah ambaye alikabidhiwa kwa mtu anayedaiwa kuwa ni baba yake bila ya kufuata taratibu za Kisheria.

Katika hali ya kusikitisha na ya kushangaza, mama huyu amehamishwa katika kituo cha kulelewa watoto na kupelekwa katika nyumba ya Wazee iliyopo Sebleni, pamoja na kuandikiwa barua ya kumshutumu kufanya vitendo vya kukiuka taratibu za utumishi wa umma. Ikiwa ni pamoja na kuhusishwa na tuhuma za wizi, kuzungumza na vyombo vya habari bila ya Ruhusa ya Katibu Mkuu wa Wizara, pamoja na kutowashughulikia watoto ipasavyo.

Kamati ilibaini kwamba, hichi kilichotokea kimetokana na hatua ya mama huyo kutoa ushirikiano kwa Kamati wakati wa kufanya kazi zake.

MAAGIZO YA KAMATI:

- i. Kamati haikuridhishwa na hatua hiyo iliyochukuliwa na Katibu Mkuu wa Wizara na inaiagiza Wizara kumrejsha mama huyo katika eneo lake la kazi kama kawaida.
- ii. Kamati inaitaka Wizara kuacha vitendo vya kuwadhalilisha watendaji wanaotoa mashirikiano kwa Kamati wakati wa utekelezaji wa majukumu yake, kwa kuwa Kamati ipo kwa mujibu wa Katiba, Sheria na Kanuni za nchi hii.
- iii. Kamati inaitaka Wizara kumuandikia barua ya kufuta shutuma zote zilizotolewa dhidi yake kwa kuwa hazina ushahidi wowote.

SEHEMU YA NNE

HITIMISHO NA SHUKURANI

Kamati ya Mifugo, Utalii, Uwezeshaji na Habari ya Baraza la Wawakilishi inapenda kuchukua nafasi hii adhimu kuipongeza kwa dhati Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo kwa mashirikiano makubwa waliyoipatia Kamati hii kwa kipindi chote cha utekelezaji wa majukumu yake ya Kikatiba na Kikanuni.

Aidha, Kamati inatoa pongezi maalumu kwa Mhe. Waziri wa Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo Mhe. Rashid Ali Juma, Naibu Waziri Mhe. Chum Kombo Khamis, Katibu Mkuu Ndg. Omar Hassan Omar (King), Manaibu Katibu wakuu wote, Wakurugenzi pamoja na watendaji wote wa Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo kwa mashirikiano yao ya dhati wakati wote Kamati hii ilipokuwa ikitekeleza majukumu yake ya Kikatiba na Kikanuni.

Aidha, Kamati inatoa shukurani za kipekee kwa Afisa Mdahamini wa Wizara ya Habari, Utalii, Utamaduni na Michezo Pemba Ndg. Khatib Juma Mjaja pamoja na wasaidizi wake wote kwa mashirikiano mazuri waliyoipatia Kamati wakati wote Kamati ilipokuwa Kisiwani Pemba katika kutekeleza majukumu yake.

Kamati inawapongeza, watendaji wa Wizara ya Kazi, Uwezeshaji, Wazee, Vijana, Wanawake na Watoto, wakiwemo Manaibu Katibu Wakuu wa Wizara, Afisa Mdhamin, Wakurugenzi, na maafisa wengine wa Wizara kwa mashirikiano yao waliyoyatowa katika kipindi chote cha kazi za Kamati.

Mwisho, na kwa umuhimu mkubwa Kamati inampongeza kwa dhati Spika wa Baraza la Wawakilishi Mheshimiwa Zubeir Ali Maulid, Naibu Spika Mheshimiwa Mgeni Hassan Juma, Katibu wa Baraza la Wawakilishi Ndg. Raya Issa Msellem, Mratibu wa Kamati Ndg. Ramadhan Khamis Masoud kwa kuiwezesha vyema Kamati kutekeleza majukumu yake na leo kuweza kuwasilisha ripoti yake kwa mwaka 2016/2017.